Праведники народів світу в Україні. Олексій Глаголєв та Олена Вітер

Ірина Фрідман

Практична робота для самостійного виконання учнями. Може бути також використана як заняття-практикум (на вибір вчителя). Практична робота складається з 5 завдань. Перші два – теоретичного характеру, третє – на аналіз та критичне мислення, четверте – має творчий характер, а п’яте є завданням підвищеного рівня складності і задається учням на розсуд вчителя. За умови проведення заняття-практикуму учні можуть працювати в класі індивідуально, в парах або об'єднуватися у невеликі групи (до 4 осіб).

Мета:
закріпити знання учнів щодо Праведників народів світу; проаналізувати конкретні історії спасіння; проаналізувати основні дилеми, перед якими стояли Праведники; сформувати у дітей розуміння важливості збереження подібних історій.

Очікувані результати:
після цього заняття учні зможуть:
• пояснити, хто такі Праведники народів світу і Праведники Бабиного Яру, в чому між ними різниця;
• висловити власну думку щодо дилем, перед якими може опинитися людина під час війни;
• усвідомити важливість для суспільства збереження пам’яті про людей, які ризикували собою заради інших.

Тривалість: 120 хвилин.

Формат: заняття, практична робота.

Необхідні матеріали:
мультимедійне обладнання, доступ до інтернету, матеріали віртуальної виставки "Бабин Яр: пам’ять на тлі історії"; матеріали сайту Українського інституту національної пам’яті; матеріали сайту Яд Вашем.

План заходу

Крок 1. Завдання 1

Уважно роздивіться матеріали віртуальної виставки "Бабин Яр: пам’ять на тлі історії" щодо Праведників народів світу та праведників Бабиного Яру (додаток 1), дайте визначення поняттям: Праведник народів світу, Праведник Бабиного Яру, Яд Вашем, сад праведників у Яд Вашемі.

Крок 2. Завдання 2

На основі критеріїв присвоєння звання Праведник народів світу (додаток 2) наведіть 2 приклади ситуацій, коли людина отримує звання і коли – не отримує. В зв’язку з якими подіями чи обставинами це відбувається? Чи можете ви навести реальний приклад з життя, коли звання Праведника народів світу так і не було надано?

Крок 3. Завдання 3

Ознайомтесь з історіями двох Праведників народів світу – священнослужителями Олексієм Глаголєвим та Оленою Вітер (додатки 3 - 6). Які, на ваш погляд, міркування змусили цих людей ризикувати власним життям задля порятунку інших? Хто були для них врятовані? Чим схожі та чим різняться ці історії порятунку?

Крок 4. Завдання 4

Якби вам довелося брати інтерв'ю у Праведника, які б питання ви йому/їй задали? Напишіть 5 запитань, та обґрунтуйте, чому саме їх.

Крок 5. Завдання 5

Напишіть листа від імені врятованої Оленою Вітер дитини своїй рятівниці. На Вашу думку, про яке "сучасне та майбутнє" могла б розповісти ця дитина Олені? Відобразіть це у листі.

Додаток 1

ПРАВЕДНИКИ БАБИНОГО ЯРУ

Порятунок євреїв у роки нацистської окупації Європи став предметом вивчення у державі Ізраїль. Національний інститут пам’яті Катастрофи і Героїзму Яд Вашем 1963 р. затвердив критерії для отримання почесного звання «Праведник народів світу». Праведниками визнаються неєвреї, які ризикували життям, рятуючи євреїв під час Голокосту. Усіх, хто був причетний до порятунку, нагороджують медалями й дипломами, на їхню честь висаджують дерева на Алеї Праведників, їм призначають довічні пенсії.

У Радянському Союзі намагалися замовчувати знищення євреїв під час Другої світової війни. Більшість рятівників, які жили у межах СРСР, опинилися поза практиками вшанування. На момент розпаду Радянський Союз посідав 17-е місце серед країн, з яких походили «Праведники народів світу».

Важливим кроком на шляху до віднайдення імен доброчинців стало створення у 1988 р. Київського товариства єврейської культури та його першої структури – фонду «Пам’ять Бабиного Яру». Саме цей фонд розпочав пошуки Праведників на території України, а згодом зосередився виключно на рятівниках, що походили з Києва.

У квітні 1989 р. Фондом було встановлено почесне громадське звання «Праведник Бабиного Яру». Першим його отримав православний священик Олексій Глаголєв (посмертно) та члени його сім’ї. Наразі 662 особи удостоєні звання «Праведник Бабиного Яру».

Інформацію про віднайдених рятівників із фонду «Пам’ять Бабиного Яру» направляють в Єрусалим в Інститут Яд Вашем, де частині з них надано також звання «Праведник народів світу». Україна – четверта країна у світі за кількістю Праведників, після Польщі, Франції та Нідерландів. 2515 українців є «Праведниками народів світу» (150 з них – кияни), їхні імена викарбувані на Стіні честі в Саду Праведників у Яд Вашемі. Першою серед українців отримала звання «Праведник народів світу» 1976 р. Олена Вітер (сестра Йосифа), ігуменя греко-католицького монастиря.

Як правило, Праведники – це цивільні беззбройні жителі окупованих територій: люди похилого віку, діти, жінки. Часто євреїв переховували великі сім’ї. Траплялися випадки, коли батьки або дідусі й бабусі – неєвреї за походженням, рятували своїх дітей та онуків. Серед тих, хто отримав звання «Праведник Бабиного Яру», люди різних національностей: українці, росіяни, поляки, білоруси, татари, вірмени, греки й німці. Вшановуючи Праведників, мусимо пам’ятати, що їхні вчинки – не лише факти порятунку. Вони ризикували своїм життям, життям своїх рідних, включно з малолітніми дітьми.

(Джерело: З текстів віртуальної виставки "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії")

Додаток 2

КРИТЕРІЇ ПРИСВОЄННЯ ЗВАННЯ ПРАВЕДНИК НАРОДІВ СВІТУ

1. Активна участь у порятунку одного або декількох євреїв від небезпеки негайного знищення або депортації до таборів смерті.

2. Існувала реальна небезпека для рятівника і його близьких.

3. Рятівник усвідомлював і мав на увазі саме порятунок єврея. Дії рятівника НЕ були мотивовані отриманням грошової винагороди або іншої компенсації, як, наприклад, перехід врятованого в іншу віру, усиновлення дитини тощо.

4. Рятівник не співпрацював із нацистським режимом.

(Джерело: За даними відділу "Праведники народів світу" меморіального комплексу Яд Вашем)

Додаток 3

МАТЕРІАЛИ ПРО ОЛЕНУ ВІТЕР

Посилання:
http://www.memory.gov.ua/news/zhinochi-istorii-drugoi-svitovoi-olena-viter

(Джерело: Сайт Українського інституту національної пам’яті)

Додаток 4

ІСТОРІЯ ОЛЕНИ ВІТЕР З ОСОБОВОЇ СПРАВИ У ЯД ВАШЕМ

Посилання:
http://db.yadvashem.org/righteous/righteousName.html?language=ru&itemId=4044362

(Джерело: Яд Вашем)

Додаток 5

ІСТОРІЯ РОДИНИ ГЛАГОЛЄВИХ

Посилання:
https://www.yadvashem.org/ru/righteous/stories/glagolev.html

(Джерело: Яд Вашем)

Додаток 6

ІСТОРІЯ РОДИНИ ГЛАГОЛЄВИХ З ОСОБОВОЇ СПРАВИ У ЯД ВАШЕМ

Посилання:
http://db.yadvashem.org/righteous/righteousName.html?language=ru&itemId=4044305

(Джерело: Яд Вашем)